

Odpovědnost zdravotníka, právní ochrana zdravotníka, právní ochrana pacienta

4.jarní konference prezidia ČAS
Současná legislativa v českém zdravotnictví

JUDr. Milada Džupinková, MBA

Předpoklady vzniku právní odpovědnosti

- musí jít o jednání nebo opomenutí, které je protiprávní, tj. v rozporu s platnými právními předpisy
- toto jednání vedlo ke škodlivému následku – tedy k porušení nebo ohrožení zákonem nebo jiným právním předpisem chráněných hodnot
- mezi jednáním či opomenutím a škodlivým následkem musí být příčinný vztah
- k jednání nebo opomenutí musí dojít zaviněně, tedy úmyslně nebo z nedbalosti

Povinnosti zdravotnického pracovníka

- poskytovat zdravotní služby, ke kterým získal odbornou nebo specializovanou způsobilost podle jiných právních předpisů, v rozsahu odpovídajícím jeho způsobilosti, zdravotnímu stavu pacienta, na náležité odborné úrovni (poskytovat zdravotní služby podle pravidel vědy a uznávaných medicínských postupů, při respektování individuality pacienta, s ohledem na konkrétní podmínky a objektivní možnosti) a řídit se etickými principy
- poskytovat neprodleně odbornou první pomoc každému, jestliže by bez této pomoci byl ohrožen jeho život nebo vážně ohroženo zdraví a není-li pomoc včas dosažitelná obvyklým způsobem, a zajistit mu podle potřeby poskytnutí zdravotních služeb
- plnit další povinnosti stanovené tímto zákonem nebo jinými právními předpisy

Druhy právní odpovědnosti

- trestní odpovědnost
- občanskoprávní odpovědnost
- pracovněprávní odpovědnost
- správněprávní odpovědnost
- disciplinární odpovědnost vůči profesní komoře

Trestní odpovědnost

- trestné činy proti životu a zdraví spáchané především nedodržením postupu „lege artis“
 - vražda (např. eutanázie), účast na sebevraždě, úmyslné ublížení na zdraví nebo ublížení na zdraví z nedbalosti (např. záměna léku se závažnými následky, rozsáhlé poškození kůže, ponechání roušky v tělní dutině, pohmoždění pacienta po pádu z vozíku)
 - může být spácháno jednáním i nečinností
 - pro posouzení, zda se jedná o vyšší či menší stupeň poškození zdraví je důležitá délka léčení

Další trestné činy

- neposkytnutí pomoci osobě, která je v nebezpečí smrti nebo jeví známky vážné poruchy zdraví nebo jiného vážného onemocnění
- padělání a vystavení nepravdivé lékařské zprávy, posudku a nálezu
- neoprávněné nakládání s osobními údaji
- nepřekažení trestného činu
- neoznámení trestného činu

§ 367 Nepřekážení trestného činu

- Kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin
 - vraždy (§ 140)
 - zabití (§ 141)
 - těžkého ublížení na zdraví (§ 145),
 - nedovoleného přerušení těhotenství bez souhlasu těhotné ženy (§ 159)
 - neoprávněného odebrání tkání a orgánů (§ 164)
 - neoprávněného nakládání s osobními údaji podle § 180 odst. 4
 - znásilnění (§ 185)
 - pohlavního zneužití (§ 187)
 - týrání svěřené osoby (§ 198)
 - nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy (§ 283)

a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta; stanoví-li tento zákon na některý z těchto trestných činů trest mírnější, bude potrestán oním trestem mírnějším.

§ 368 Neoznámení trestného činu

- Kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný spáchal trestný čin
 - vraždy (§ 140)
 - těžkého ublížení na zdraví (§ 145)
 - týrání svěřené osoby (§198)

a takový čin neoznámí bez odkladu státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta; stanoví-li tento zákona některý z těchto činů trest mírnější, bude potrestán oním trestem mírnějším.

Trestní odpovědnost

- trestní odpovědnost má pouze osoba fyzická starší 15 let
- trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v zákoně, přičemž trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech *společensky škodlivých*, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu
 - **ne každý postup non lege artis je důvodem k trestnímu postihu**
 - **musí jít o případy společensky škodlivé, individuální posuzování každého případu**

Občanskoprávní odpovědnost

- u zdravotnických pracovníků půjde zejména o odpovědnost za škodu, většinou za škodu na zdraví, na majetku
- za škodu, kterou způsobil zaměstnanec, odpovídá jeho zaměstnavatel
- zaměstnanec sám poškozenému za škodu neodpovídá, v omezeném rozsahu však odpovídá za škodu svému zaměstnavateli podle zákoníku práce

Druhy občanskoprávní odpovědnosti

- obecná odpovědnost za škodu způsobenou jinému porušením právní povinnosti (např. škoda na zdraví)
- odpovědnost za škodu způsobenou okolnostmi, které mají původ v povaze přístroje nebo jiné věci, která byla použita (tzv. objektivní odpovědnost)
- odpovědnost za škodu na vnesených a odložených věcech
- odpovědnost za zásah do práva na ochranu osobnosti

Pracovněprávní odpovědnost zaměstnance

- odpovědnost za škodu, kterou způsobil zaměstnavateli zaviněným porušením povinností při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním (tzv. obecná odpovědnost)

- zvláštní druhy odpovědnosti:
 - odpovědnost za nesplnění povinností k odvrácení škody
 - odpovědnost za schodek na svěřených hodnotách, které je zaměstnanec povinen vyúčtovat
 - odpovědnost za ztrátu svěřených věcí

Rozsah náhrady škody

- u obecné odpovědnosti za škodu uvedením v předešlý stav nebo náhradou skutečné škody v penězích
- výše náhrady škody způsobené z nedbalosti nesmí přesáhnout 4 1/2 násobku jeho průměrného měsíčního výdělku před způsobením škody (s výjimkou škody způsobené v opilosti nebo po zneužití jiných návykových látek)
- jde-li o škodu způsobenou úmyslně, hradí se škoda skutečná i náhrada ušlého zisku

Odpovědnost za nesplnění povinností k odvrácení škody

- pokud vědomě neupozorní nadřízeného vedoucího zaměstnance na škodu hrozící zaměstnavateli
- pokud nezakročí proti hrozící škodě,
 - ačkoliv by tím bylo zabráněno bezprostřednímu vzniku škody
- náhrada škody v rozsahu přiměřeném okolnostem případu, max. 3 násobek průměrného měsíčního výdělku

Odpovědnost za schodek na svěřených hodnotách

- musí být uzavřena písemná dohoda o odpovědnosti k ochraně hodnot svěřených k vyúčtování (hotovost, ceniny, zásoby materiálu apod.), s nimiž má zaměstnanec možnost osobně disponovat po celou dobu, po kterou mu byly svěřeny
- zaměstnanec může od dohody odstoupit (výkon jiné práce, zaměstnavatel neodstraní závady v prac.podmínkách, které brání řádnému hospodaření se svěřenými hodnotami apod.)
- při uzavření dohody nebo zániku – inventarizace
- škoda se nahrazuje v plné výši
- odpovědnosti se může zprostit zcela nebo zčásti, jestliže prokáže, že schodek vznikl zcela nebo zčásti bez jeho zavinění

Odpovědnost za ztrátu svěřených věcí

- písemné potvrzení
- předměty nad 50.tis.Kč – písemná dohoda o odpovědnosti za ztrátu svěřených věcí
- možnost odstoupení, pokud zaměstnavatel nevytvoří podmínky k zajištění ochrany svěřených věcí proti jejich ztrátě
- škoda se nahrazuje v plné výši
- odpovědnosti se může zprostit zcela nebo zčásti, jestliže prokáže, že schodek vznikl zcela nebo zčásti bez jeho zavinění

Společná odpovědnost za schodek na svěřených hodnotách

Společná odpovědnost za ztrátu svěřených věcí

- povinnost zaměstnavatele provést inventarizaci při uzavření dohod se všemi zaměstnanci a jejich změnách
- na žádost jednotlivého zaměstnance při ukončení prac.poměru, změny zařazení aj.; pokud nepožádá- odpovídá až do nejbližší inventarizace
- náhrada podle poměru dosažených hrubých výdělků, vedoucí a jeho zástupce dvojnásobek; není-li tímto uhrazena celá škoda, tak zbytek hradí vedoucí a jeho zástupce podle poměru svých dosažených hrubých výdělků

Práva pacienta

§ 28

- na poskytování zdravotních služeb na náležitě odborné úrovni
- na úctu, důstojné zacházení, na ohleduplnost a respektování soukromí při poskytování zdravotních služeb v souladu s charakterem poskytovaných zdravotních služeb
- zvolit si poskytovatele oprávněného k poskytnutí zdravotních služeb, které odpovídají zdravotním potřebám pacienta, a zdravotnické zařízení, pokud tento zákon nebo jiné právní předpisy nestanoví jinak
- být informován o svém zdravotním stavu a o navrženém individuálním léčebném postupu
- vyžádat si konzultační služby od jiného poskytovatele, popřípadě zdravotnického pracovníka, než který mu poskytuje zdravotní služby; to neplatí, jde-li
 - o poskytování neodkladné péče
 - o osoby ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody
 - zabezpečovací detence
- být seznámen s vnitřním řádem zdravotnického zařízení lůžkové nebo jednodenní péče

Práva pacienta

- nepřetržitou přítomnost zákonného zástupce, popřípadě osoby určené zákonným zástupcem, pěstouna nebo jiné osoby, do jejíž péče byl pacient na základě rozhodnutí soudu nebo jiného orgánu svěřen, je-li nezletilou osobou,
- na nepřetržitou přítomnost zákonného zástupce, popřípadě osoby určené zákonným zástupcem, je-li osobou zbavenou způsobilosti k právním úkonům, nebo osobou s omezenou způsobilostí k právním úkonům tak, že není způsobilá posoudit poskytnutí zdravotních služeb, popřípadě důsledky jejich poskytnutí,
- na přítomnost osoby blízké nebo osoby určené pacientem,
 - a to v souladu s jinými právními předpisy a vnitřním řádem, pokud to umožňuje vybavení ZZ nebo nenaruší-li přítomnost těchto osob poskytnutí zdravotních služeb; to neplatí, jde-li o osoby ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence
- být předem informován o ceně poskytovaných zdravotních služeb nehrazených nebo částečně hrazených z veřejného zdravotního pojištění a o způsobu jejich úhrady, pokud to jeho zdravotní stav umožňuje,
- znát jméno, popřípadě jména, a příjmení zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků přímo zúčastněných na poskytování zdravotních služeb a osob připravujících se u poskytovatele na výkon zdravotnického povolání, které jsou při poskytování zdravotních služeb přítomny, popřípadě provádějí činnosti, které jsou součástí výuky,

Práva pacienta

- odmítnout přítomnost osob, které nejsou na poskytování zdravotních služeb přímo zúčastněny, a osob připravujících se na výkon povolání zdravotnického pracovníka
- přijímat návštěvy ve zdravotnickém zařízení lůžkové nebo jednodenní péče, a to s ohledem na svůj zdravotní stav a v souladu s vnitřním řádem a způsobem, který neporušuje práva ostatních pacientů, pokud tento zákon nebo jiný právní předpis nestanoví jinak
- přijímat ve zdravotnickém zařízení lůžkové nebo jednodenní péče duchovní péči a duchovní podporu od duchovních církví a náboženských společností registrovaných v České republice nebo od osob pověřených výkonem duchovenské činnosti (dále jen „duchovní“) v souladu s vnitřním řádem a způsobem, který neporušuje práva ostatních pacientů, a s ohledem na svůj zdravotní stav, nestanoví-li jiný právní předpis jinak; návštěvu duchovního nelze pacientovi odepřít v případech ohrožení jeho života nebo vážného poškození zdraví, nestanoví-li jiný právní předpis jinak
- na poskytování zdravotních služeb v co nejméně omezujícím prostředí při zajištění kvality a bezpečí poskytovaných zdravotních služeb
- pacient, který je osobou zbavenou způsobilosti k právním úkonům nebo který je nezletilý, může požadovat, aby při poskytování zdravotních služeb nebyla přítomna osoba, která ho týrá nebo jinak zneužívá či zanedbává

Práva pacienta

§ 30

- pacient se smyslovým postižením nebo s těžkými komunikačními problémy zapříčiněnými zdravotními důvody má při komunikaci související s poskytováním zdravotních služeb právo dorozumívat se způsobem pro něj srozumitelným a dorozumívacími prostředky, které si sám zvolí, včetně způsobů založených na tlumočení druhou osobou
- pacient se smyslovým nebo tělesným postižením, který využívá psa se speciálním výcvikem, má právo s ohledem na svůj aktuální zdravotní stav na doprovod a přítomnost psa u sebe ve zdravotnickém zařízení, a to způsobem stanoveným vnitřním řádem tak, aby nebyla porušována práva ostatních pacientů, nestanoví-li jiný právní předpis jinak; to neplatí, jde-li o osoby ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence; psem se speciálním výcvikem se pro potřeby věty první rozumí vodící pes nebo asistenční pes

Povinnosti pacienta

§ 41

- dodržovat navržený individuální léčebný postup, pokud s poskytováním zdravotních služeb vyslovil souhlas
- řídit se vnitřním řádem
- uhradit poskytovateli cenu poskytnutých zdravotních služeb nehrazených nebo částečně hrazených z veřejného zdravotního pojištění nebo jiných zdrojů, které mu byly poskytnuty s jeho souhlasem
- pravdivě informovat ošetřujícího zdravotnického pracovníka o dosavadním vývoji zdravotního stavu, včetně informací o infekčních nemocech, o zdravotních službách poskytovaných jinými poskytovateli, o užívání léčivých přípravků, včetně užívání návykových látek, a dalších skutečnostech podstatných pro poskytování zdravotních služeb,
- nepožívat během hospitalizace alkohol nebo jiné návykové látky a podrobit se na základě rozhodnutí ošetřujícího lékaře v odůvodněných případech vyšetření za účelem prokázání, zda je nebo není pod vlivem alkoholu nebo jiných návykových látek
- prokázat svou totožnost občanským průkazem

Práva zdravotnického pracovníka

§ 50

- získat od pacienta informace o tom, že pacient, kterému má poskytovat zdravotní služby, je nosičem infekční nemoci podle zákona o ochraně veřejného zdraví, a o dalších závažných skutečnostech týkajících se pacientova zdravotního stavu
- neposkytnout zdravotní služby v případě, že by došlo při jejich poskytování k přímému ohrožení jeho života nebo k vážnému ohrožení jeho zdraví
- může odmítnout poskytnutí zdravotních služeb pacientovi v případě, že by jejich poskytnutí odporovalo jeho svědomí nebo náboženskému vyznání
 - o této skutečnosti je povinen ihned informovat poskytovatele, který zajistí pacientovi jiného zdravotnického pracovníka
 - nemůže-li poskytovatel zajistit jiného zdravotnického pracovníka, zajistí pacientovi jiného poskytovatele, který mu zdravotní služby poskytne, pokud pacient zajištění jiného poskytovatele neodmítne
 - *záznam* o odmítnutí zajištění jiného zdravotnického pracovníka nebo poskytovatele je součástí zdravotnické dokumentace; záznam podepíše pacient a zdravotnický pracovník
 - nemůže odmítnout poskytnutí zdravotních služeb pacientovi z důvodu uvedeného výše, pokud by odmítnutím došlo k ohrožení života pacienta nebo k vážnému ohrožení jeho zdraví a poskytovatel není schopen zajistit poskytnutí zdravotních služeb jiným zdravotnickým pracovníkem

Možnosti ochrany zdravotníka

- oznámení přestupku proti občanskému soužití u obecního úřadu či úřadu městské části, v jehož obvodu byl přestupek spáchán
- dosáhne-li útok takové intenzity, že se jedná o trestný čin, podání trestního oznámení ve věci podezření na spáchání trestného činu hrubě narušující občanské soužití nebo ublížení na zdraví na Policii ČR či státním zastupitelství
- žaloba na ochranu osobnosti

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích

§ 49 Přestupky proti občanskému soužití

(1) Přestupku se dopustí ten, kdo

a) jinému ublíží na cti tím, že ho urazí nebo vydá v posměch,

b) jinému z nedbalosti ublíží na zdraví,

c) úmyslně naruší občanské soužití vyhrožováním újmou na zdraví, drobným ublížením na zdraví, nepravdivým obviněním z přestupku, schválnostmi nebo jiným hrubým jednáním,

d) omezuje nebo znemožňuje příslušníku národnostní menšiny výkon práv příslušníků národnostních menšin,

e) působí jinému újmu pro jeho příslušnost k národnostní menšině nebo pro jeho etnický původ, pro jeho rasu, barvu pleti, pohlaví, sexuální orientaci, jazyk, víru nebo náboženství, pro jeho politické nebo jiné smýšlení, členství nebo činnost v politických stranách nebo politických hnutích, odborových organizacích nebo jiných sdruženích, pro jeho sociální původ, majetek, rod, zdravotní stav anebo pro jeho stav manželský nebo rodinný.

(2) Za přestupek podle odstavce 1 písm. a) lze uložit pokutu do 1000 Kč, za přestupek podle odstavce 1 písm. b) a c) pokutu do 3000 Kč a za přestupek podle odstavce 1 písm. d) a e) pokutu do 5 000 Kč.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

§ 353 Nebezpečné vyhrožování

- (1) Kdo jinému vyhrožuje usmrcením, těžkou újmou na zdraví nebo jinou těžkou újmou takovým způsobem, že to může vzbudit důvodnou obavu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.
- (2) Odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1
 - e) na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

§ 184 Pomluva

(1) Kdo o jiném sdělí nepravdivý údaj, který je způsobilý značnou měrou ohrozit jeho vážnost u spoluobčanů, zejména poškodit jej v zaměstnání, narušit jeho rodinné vztahy nebo způsobit mu jinou vážnou újmu, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok.

(2) Odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti bude pachatel potrestán, spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

§ 11

Fyzická osoba má právo na ochranu své osobnosti, zejména života a zdraví, občanské cti a lidské důstojnosti, jakož i soukromí, svého jména a projevů osobní povahy.

§ 13

- (1) Fyzická osoba má právo se zejména domáhat, aby bylo upuštěno od neoprávněných zásahů do práva na ochranu její osobnosti, aby byly odstraněny následky těchto zásahů a aby jí bylo dáno přiměřené zadostiučinění.
- (2) Pokud by se nejevilo postačujícím zadostiučinění podle odstavce 1 zejména proto, že byla ve značné míře snížena důstojnost fyzické osoby nebo její vážnost ve společnosti, má fyzická osoba též právo na náhradu nemajetkové újmy v penězích.
- (3) Výši náhrady podle odstavce 2 určí soud s přihlédnutím k závažnosti vzniklé újmy a k okolnostem, za nichž k porušení práva došlo.

Možnosti ochrany pacienta

■ stížnost

- proti postupu poskytovatele při poskytování zdravotních služeb nebo činností souvisejícím se zdravotními službami - podává se poskytovateli
- na výkon povolání členů komor (Česká lékařská/stomatologická/lékařenská), kteří jsou povinni své povolání vykonávat odborně, v souladu s etikou a způsobem stanovenými zákony – podává se příslušné komoře
- na porušení povinností stanovených zákonem při zpracování osobních údajů – podává se na ÚOOÚ

■ trestní oznámení

■ žaloba

- na náhradu škody
- na náhradu škody na zdraví (bolestné, ZSÚ)
- náhrada
 - za ztrátu na výdělku
 - za dobu pracovní neschopnosti
 - po pracovní neschopnosti
 - za ztrátu na důchodu
 - při usmrcení
 - za náklady léčení
- jednorázové odškodnění za škodu usmrcením
- na ochranu osobnosti